

LÄRARINSTRUKTION

Ekonomisk jämställdhet och ekonomiskt våld

Syfte

Eleverna får kunskap om hur ekonomi och jämställdhet hänger ihop och betydelsen av att ta ett gemensamt ekonomiskt ansvar i en relation. De lär sig om begreppet ekonomiskt våld och hur pengar kan användas som ett maktmedel.

Förberedelser innan lektionen

Skriv påståendena med frågor till lektionens inledning på tavlan eller gör en slide. Skapa presentationsbilder som stöd till lektionens genomgångar.

Inled lektionen i helklass | 10 min

Börja med att läsa upp påståendena. Be sedan eleverna att parvis välja ett påstående och diskutera i tre minuter.

- "I vår relation sköter min partner all ekonomi. Jag tycker det är skönt att slippa tänka på det." Vad kan vara bra med det? Finns det några risker?
- "Vi delar på alla kostnader 50/50, oavsett inkomst." Är det alltid rättvist? Vad händer om den ena tjänar mycket mer?
- "Jag vill spara till framtiden, men min partner vill leva i nuet." Hur kan man hantera olika syn på pengar i ett förhållande?
- "Jag tar ut större delen av den betalda föräldraledigheten när barnen är små eftersom jag tjänar mindre." Vad får det för konsekvenser på lång sikt? Både ekonomiskt och jämställdhetsmässigt?

Samla upp vad eleverna kommit fram till i helklass. Fråga eleverna om de tror att Sverige är ekonomiskt jämställt. Syftet är att väcka intresse för frågan, statistik gällande ekonomisk jämställdhet redovisas senare i lektionen.

Varför ekonomisk jämställdhet? | 30 min

Genomgång i helklass.

Tänk er två personer som lever ihop. De älskar varandra, har det bra ihop, delar vardagen. Men en av dem vet inte riktigt vad hyran kostar, har inget eget sparande och vet inte hur mycket pengar som finns på det gemensamma kontot.

Vad tror ni händer om den relationen tar slut?

Idag ska vi prata om hur ekonomi och jämställdhet hänger ihop.

Det handlar inte bara om rättvisa, i en parrelation handlar det också om möjligheten att fatta gemensamma och egna beslut.

Vad innebär ekonomisk jämställdhet?

I Sverige ska kvinnor och män ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det är det övergripande jämställdhetspolitiska målet som gäller i vårt land. Det finns också sex delmål, som handlar om inflytande, ekonomi, hälsa, utbildning, arbete och mäns våld mot kvinnor. Enligt det andra jämställdhetspolitiska delmålet om ekonomi ska kvinnor och män ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

Vilka är fördelarna med ekonomisk jämställdhet?

Bättre överblick och trygghet för båda

När båda har insyn och deltar i ekonomin blir det lättare att planera gemensamma mål. Det minskar risken för att den ena parten känner sig utanför eller okunnig om hushållets ekonomi. Men det minskar också risken för att den andra parten känner att den har allt ansvar för ekonomin och känner ensamhet i den rollen.

Stärker kommunikation och samarbete

Att prata om ekonomi kan bygga en starkare relation. Det tvingar fram diskussioner om värderingar, prioriteringar och framtidsplaner. Det gör att man lättare kan undvika konflikter eller missförstånd som lätt uppstår om man inte har en gemensam syn på hur privatekonomin ska hanteras. Ser man väldigt olika på saken behöver man hitta en gemensam väg framåt för att hantera det. Det kan exempelvis vara att ha en delad ekonomi.

Minskar ekonomiskt beroende

Om bara en person har koll eller kontroll över pengarna kan det skapa en maktobalans i relationen. Genom att båda tar ansvar minskar risken för att någon blir ekonomiskt beroende av den andra. Och är den ena parten helt utestängd från privatekonomin och inte har tillgång till egna pengar, är det ekonomiskt våld. Vi kommer strax prata mer om vad det innebär.

Främjar jämställdhet i arbetslivet

Om båda har koll på ekonomin är det lättare att fatta gemensamma beslut om arbete och föräldraledighet. Det kan till exempel leda till att båda föräldrar delar på föräldraledighet och deltidsarbete eftersom det påverkar karriär och inkomst på längre sikt.

Bättre individuell utveckling att hantera pengar

Genom att båda är engagerade lär man sig mer om sparande, investeringar och budget – färdigheter som stärker individen oavsett vad som händer i relationen.

Stärker gemensamma framtidsdrömmar

Att prata ekonomi tillsammans kan också vara ett sätt att drömma om framtiden ihop. Vad är det vi vill göra tillsammans om 3, 5, 10 år? Hur vill vi att våra liv ser ut då? Vad vill vi kunna göra, vad vill vi känna? Detta kan vara frågor som väcker tankar och inspiration till att sätta upp mål och drömmar tillsammans.

Ekonomisk jämställdhet i Sverige idag

Tips

Visa en film med animerad grafik om ekonomisk jämställdhet (1.50 min).

Den finns på [Jämställdhetsmyndighetens webbsida om ekonomisk jämställdhet](#).

Kvinnor tjänar i genomsnitt 3 700 kronor mindre i månaden än män. Det är också könsskillnader när det gäller pension då kvinnor generellt får 70 % i pension av vad män får. 1 av 5 kvinnor arbetar deltid, bland män är det 1 av 10. Det kan finnas flera anledningar till det exempelvis:

- möjligheten till heltid är mindre i kvinnodominerade yrken.
- det är vanligare för kvinnor än män är att ta hand om barnen i familjen
- andra familjeskäl.
- kvinnorna har ett fysiskt eller psykiskt krävande arbete (omsorgsarbete).

Dock har andelen kvinnor som uppger att de tar hand om barnen som skäl för deltidsarbete minskat de senaste åren, medan andelen deltidsarbetande män som tar hand om barn eller nära anhörig nästan har fördubblats.

När det kommer till jämställdhet finns det saker vi själva kan påverka i våra liv, men också saker som kan vara svårare att göra något åt som enskild individ. Normer spelar exempelvis roll för hur vi och andra beter sig. Könroller betyder att det finns förväntningar på olika människor, baserat på kön. Förr i tiden förväntades det att en man som blivit pappa skulle fortsätta att jobba. Kvinnan däremot skulle sluta jobba eftersom det generellt inte fanns någon barnomsorg. Idag finns fortfarande könsskillnader som leder till ojämställda privatekonomiska förutsättningar. Kvinnor tar mer ansvar för obetalt arbete i hemmet. Den tid män lägger ner på underhåll och reparationer i hemmet motsvarar inte den tid som kvinnor lägger ner på hushållsarbete.

Obetalt arbete

Obetalt arbete är hushållsarbete, underhållsarbete, omsorg om egna barn, omsorg om andra, inköp av varor och tjänster samt annat hemarbete.

I obetalt arbete ingår lunch och resor till och från arbetet.

Kvinnor lägger i genomsnitt cirka 10 timmar mer per vecka på obetalt arbete än män.

Källa: Tidsanvändningsundersökningen, SCB.

När det gäller näringsverksamhet är jämställdhetsklyftorna många. Män driver företag i större utsträckning än kvinnor. 2022 var 30 procent av de som drev företag kvinnor och 70 procent män. Dessutom uppvisar kvinnors och mäns företagande stora skillnader när det gäller ägande, kapital och företagsformer. 2022 var 24 procent av företagare i eget aktiebolag kvinnor och av egenföretagarna var 36 procent kvinnor.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

Fråga eleverna

- Vad kan anledningen vara att det ser ut på det sättet?
- Vilken betydelse tror ni att det har?

Vad är ekonomiskt våld? | ⌚ 15 min

Genomgång i helklass.

Börja med att läsa följande exempel högt i helklass:

- "Det är bättre att vi bara har ett gemensamt bankkonto."
- "Det är mer logiskt att jag har hand om pengarna eftersom jag är bättre på det."
- "Du behöver inte jobba eftersom jag tjänar så bra".
- "Hur tror du att du skulle klara dig ekonomiskt utan mig?"
- "Jag har sagt, att jag har koll på pengarna så håll inte på och fråga om det."

Vad tänker ni när ni hör detta? Varför är det här allvarligt? Har ni hört begreppet ekonomiskt våld?

Ekonomiskt våld

Är att ta makt över en annan person genom dess ekonomi, eller att utnyttja och förstöra dennes tillgångar. Till exempel att ta någons pengar, skuldsätta eller att hota om att skuldsätta någon genom lån i dennes namn eller begränsa möjligheter till utbildning, arbete och försörjning. Ekonomiskt våld är att vilja ha kontroll över någons bankkonto för att kunna se vad partnern lägger pengar på, eller tvinga till sig inloggning till någons bank-ID. Både män och kvinnor kan drabbas av ekonomiskt våld. Minst en av åtta kvinnor i Sverige har blivit utsatt för ekonomiskt våld av en partner. Det kan finnas ett stort mörkertal här och fler är utsatta utan att de berättar om det, eller känner till att det är ekonomiskt våld de är utsatta för. Ekonomiskt våld samverkar i hög utsträckning med fysiskt våld; minst tre av fyra av kvinnor som sökt stöd för fysiskt våld i nära relation har utsatts för ekonomiskt våld.

Källa: RiR 2025:6 [Statens insatser mot ekonomiskt våld i nära relationer](#)

Privatekonomiska gränser

Som ung är man förmodligen van att föräldrar eller andra närstående har insikt i ens ekonomi, då kan det vara extra svårt att sätta gränser mot en partner som vill styra vad man gör med sina pengar.

Men det är skillnad mellan förälder - och barnrelation och den man har med en partner i en kärleksrelation. Föräldrar försöker ofta lära sina barn att hantera pengar och har dessutom ekonomiskt ansvar för sitt barn till och med att gymnasiestudierna är klara. Den rollen har inte en partner och därför är det viktigt att du är uppmärksam på om din partner försöker ta kommando över dina pengar genom att:

- vill veta hur mycket du har,
- bestämma vad du gör med dem,
- använda ditt bankkort,
- veta inloggning till ditt bank-ID.

Ekonomiskt våld kan drabba vem som helst oavsett kön och det kan vara svårt att upptäcka eftersom det ofta sker gradvis.

Vad ska Charlie göra? | ⌚ 20 min

Caseuppgift i grupp.

Dela in klassen i små grupper och läs sedan upp caset:

Ditt syskon Charlie ska flytta ihop med sin partner. De har hittat en lägenhet som egentligen är för dyr. Partnern studerar men Charlie jobbar heltid och därför kan de nog klara hyran. Charlie är beredd att betala mer än hälften av hyran till lägenheten. Nu tycker partnern att de ska köpa nya möbler för att inreda lägenheten snyggt. Partnern har också alltid önskat sig en katt av en speciell ras och ser fram emot att de ska köpa det. Charlie är den enda av de två som kan ta lån eftersom partnern inte har någon inkomst utöver CSN och har inte något sparat. Därför har de nu en diskussion om, att Charlie ska ta lån för att köpa möblerna och katten. Partnern tycker att det är självklart för att de ska få en bra start på det gemensamma livet, men Charlie är tveksam. Charlie vänder sig nu till dig för att få råd om situationen.

Be grupperna att lösa caset med hjälp av frågorna nedan och sammanfatta svaren i punktform:

- Varför är situationen svår för Charlie?
- Vilka risker finns det med att Charlie säger ja till lägenhet och lån? Vad skulle kunna hända längre fram?
- Vilka alternativ finns? Vad hade du gjort i samma situation?
- Befinner sig Charlie i en situation av ekonomisk ojämställdhet? Motivera.
- Befinner sig Charlie i en situation av ekonomiskt våld? Motivera.

Avslutning | ⌚ 5 min

I dag har temat varit ekonomisk jämställdhet med fokus på hur ekonomi och jämställdhet hänger ihop och betydelsen av att ta ett gemensamt ekonomiskt ansvar i en relation. Ni har också lärt er vad ekonomiskt våld är och hur det kan ta sig uttryck.

Exit: Om du skulle förklara för någon annan vad ekonomiskt våld är – vilka varningsflaggor från genomgången skulle du lyfta fram?

Råd och stöd

Om någon upplever ekonomiskt våld eller känner någon som gör det, finns det stöd att få:
Ungdomsmottagningen erbjuder stöd till unga.

UMO.se